

АНОТАЦІЯ

Михіденко Марта Олександрівна, Принципи функціонально-планувальної організації сільських територій у приміській зоні м. Києва. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування». – Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ, 2025.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначений зв'язок роботи з науковими програмами та стратегічними цілями, сформульовано мету, завдання, методи дослідження, наукову новизну результатів та їх практичне значення.

Дослідження присвячене аналізу теоретичних та практичних аспектів функціонально-планувальної організації сільських територій у приміських зонах найбільших міст.

У першому розділі «Аналіз теоретичного та практичного досвіду функціонально-планувальної організації сільських територій у приміських зонах найкрупніших міст» проведено аналіз сучасного стану досліджень у цій галузі, розглянуто історичний аспект освоєння сільських територій, проаналізовано ключові терміни та поняття, а також досліджено досвід різних країн у функціонально-планувальній організації сільських територій.

У підрозділі 1.1 «Актуальний стан дослідження функціонально-планувальної організації сільських територій» досліджено сучасні наукові праці, присвячені проблемам функціонально-планувальної організації сільських територій у приміських зонах найбільших міст, виявлено основні напрямки та тенденції сучасних досліджень у сфері просторового планування періурбаністичних та сільських територій, проаналізовано нормативно-правову базу, методологічні підходи, принципи сталого розвитку та взаємодію різних рівнів управління, розглянуто проблему неоднозначності тлумачення понять «сільська територія», «приміська зона», «функціонально-планувальна організація» та важливість розробки єдиної методології для їх визначення та класифікації.

У підрозділі 1.2 «Історичний аспект освоєння сільських територій» досліджено еволюцію сільських територій від перших поселень до сучасних форм з огляду на їхню ключову роль у розвитку людської цивілізації, проаналізовано динаміку змін функцій сільських територій під впливом економічних, соціальних та технологічних змін, а також виклики, з якими вони стикаються сьогодні, такі як урбанізація, зміна клімату та втрата біорізноманіття, розглянуто вплив аграрних революцій, античного світу, індустріальної революції та урбанізації на розвиток сільських територій, на основі історичного аналізу визначено сучасні виклики для сільських територій, зокрема: урбанізація, втрата ідентичності, втрата біорізноманіття.

У підрозділі 1.3 «Обґрунтування і узагальнення термінологічної основи дослідження» розглянуто різні підходи до визначення ключових термінів і понять у сфері досліджень сільських територій, досліджено проблему неоднозначності трактування, а також відсутності визначень окремих понять, пов'язаних із функціонально-планувальною організацією приміських сільських територій, у нормативно-правових актах та наукових дослідженнях. Термінологічну базу доповнено власними запропонованими визначеннями.

У підрозділі 1.4 «Аналіз досвіду функціонально-планувальної організації сільських територій у зарубіжних країнах» розглянуто досвід різних країн (Великої Британії, країн Європи, Китаю) у функціонально-планувальній організації сільських територій, виявлено ключові фактори успішного розвитку сільських територій: комплексне планування, сталість, транспортна доступність та врахування соціальних аспектів, виявлено ефективні стратегії та підходи, які можуть бути адаптовані для українських умов, з урахуванням місцевих особливостей та потреб.

У другому розділі «Методика дослідження ефективної функціонально-планувальної організації сільських територій у приміській зоні Києва» розглядаються методологічні засади дослідження, обґрунтовується вибір методів дослідження, визначаються об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження, а також описується хід дослідження.

У підрозділі 2.1. «Методологічні засади дослідження проблем функціонально-планувальної організації сільських територій» розглянуто теоретичні підходи до

дослідження сільських територій, Обґрунтовано необхідність комплексного підходу до дослідження функціонально-планувальної організації сільських територій. Визначено основоположні концепції, дослідження і містобудівні документи, які повинні становити методологічну та практичну основу для функціонально-планувальної організації сільських територій приміської зони.

У підрозділі 2.2. «Загальна та спеціальна методика дослідження принципів функціонально-планувальної організації сільських територій у приміській зоні Києва» описано та обґрунтовано застосування комплексу методів дослідження, включаючи аналіз літературних джерел, історичний аналіз, статистичний аналіз, картографічний аналіз, ГІС-аналіз та моделювання, які використовуються для досягнення поставленої мети.

У підрозділі 2.3. «Діагностика актуального стану сільських територій у приміській зоні Києва» розглянуто проблему встановлення приміської зони Києва, зокрема, проблему невизначеності меж Київської приміської зони на сьогоднішній день. Запропоновано уточнення до визначених у 2011 році меж Київської приміської зони та включення до приміської зони нових територій відповідно до меж територіальних громад. Проведено SWOT-аналіз окремих територіальних громад, що входять до приміської зони.

У підрозділі 2.4. «Типологія сільських територій у приміській зоні Києва» проаналізовано проблему класифікації сільських територій, уточнено та вдосконалено модель поясів приміської зони, на її основі запропоновано модель поясів віддаленості приміських сільських територій, визначено основні фактори, що впливають на функціонально-планувальну організацію сільських територій приміської зони, запропоновано класифікацію сільських територій за різними критеріями.

У третьому розділі «Заходи з підвищення ефективності функціонально-планувальної організації сільських територій у приміській зоні Києва» пропонуються принципи ефективної функціонально-планувальної організації, розробляється функціонально-планувальна модель сільських територій приміської

зони Києва з використанням ГІС-технологій, а також надаються рекомендації щодо впровадження цієї моделі на практиці.

У підрозділі 3.1. «Принципи функціонально-планувальної організації сільських територій» розглядаються основні принципи, які повинні бути враховані при функціонально-планувальній організації сільських територій у приміських зонах, такі як сталий розвиток, екологічна безпека, соціальна справедливість та економічна ефективність, обґрунтовується їх важливість для забезпечення гармонійного співіснування міста та села.

У підрозділі 3.2. «Моделі функціонально-планувальної організації сільських територій приміської зони Києва» пропонуються функціонально-планувальні моделі сільських територій приміської зони Києва, які розроблені з використанням ГІС-технологій і враховують специфіку регіону та забезпечують комплексний підхід до планування; описуються основні етапи розробки моделей та їх функціональні можливості. У рамках розробки моделей особлива увага приділяється проектним пропозиціям для конкретних сільських територій, таким як села Пірнове та Ровжі, з урахуванням їхніх індивідуальних потреб та потенціалу розвитку.

У підрозділі 3.3. «Рекомендації щодо впровадження ГІС-технологій у функціонально-планувальну організацію сільських територій» надаються детальні рекомендації щодо практичного застосування розроблених функціонально-планувальних моделей, акцентуючи увагу на необхідності комплексного підходу, активної участі громади та адаптивності до змінних умов, розглядаються ключові аспекти впровадження, включаючи організаційні заходи (створення координаційних органів, розподіл повноважень, залучення зацікавлених сторін), фінансові механізми (бюджетне планування, залучення інвестицій, економічне стимулювання) та правове забезпечення (розробка нормативно-правових актів, регулювання землекористування, забезпечення законності), пропонуються механізми моніторингу та оцінки ефективності впровадження моделей, що включають визначення ключових показників, збір даних, аналіз результатів та коригування стратегій, підкреслюється важливість гнучкості та адаптивності моделі для успішної реалізації поставлених цілей.

Ключові слова: сільські території, приміська зона, функціонально-планувальна організація, сталий розвиток, ГІС-технології, моделювання, зонування, принципи планування, рекомендації з впровадження.

ABSTRACT

Mykhidenko Marta, Principles of functional and planning organization of rural territories in the suburban zone of Kyiv. – Qualification scientific work in the form of a manuscript.

Thesis for scientific degree of Doctor of Philosophy in specialty 191 «Architecture and urban planning». – Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv, 2025.

The introduction substantiates the relevance of the chosen topic, determines the connection of the work with scientific programs and strategic goals, formulates the goal, objectives, research methods, scientific novelty of the results and their practical significance.

The study is devoted to the analysis of theoretical and practical aspects of the functional and planning organization of rural territories in the suburban zones of the largest cities.

The first section, “Analysis of the Theoretical and Practical Experience of the Functional Planning Organization of Rural Territories in the Suburban Zones of the Largest Cities,” analyzes the current state of research in this field, examines the historical aspect of the development of rural territories, analyzes key terms and concepts, and examines the experience of different countries in the functional planning organization of rural territories.

In subsection 1.1. "Current status of research on the functional and planning organization of rural territories in suburban areas of the largest cities", modern scientific works devoted to the problems of the functional and planning organization of rural territories in suburban areas of the largest cities are investigated, the main directions and trends of modern research in the field of spatial planning of peri-urban and rural territories are identified, the regulatory framework, methodological approaches, principles of sustainable

development and interaction of different levels of management are analyzed, the problem of ambiguity in the interpretation of the concepts of "rural territory", "suburban zone", "functional and planning organization" and the importance of developing a unified methodology for their definition and classification are considered.

In subsection 1.2. "Historical aspect of rural development" the evolution of rural areas from the first settlements to modern forms is studied, taking into account their key role in the development of human civilization, the dynamics of changes in the functions of rural areas under the influence of economic, social and technological changes are analyzed, as well as the challenges they face today, such as urbanization, climate change and biodiversity loss, the impact of agrarian revolutions, the ancient world, the industrial revolution and urbanization on the development of rural areas is considered, and based on historical analysis, modern challenges for rural areas are identified, in particular: urbanization, loss of identity, loss of biodiversity.

In subsection 1.3. "Substantiation and generalization of the terminological basis of the study", various approaches to defining key terms and concepts in the field of rural areas research are considered, the problem of ambiguity of interpretation, as well as the lack of definitions of individual concepts related to the functional planning organization of suburban rural areas, in regulatory legal acts and scientific research is investigated. The terminological base is supplemented with our own proposed definitions.

In subsection 1.4. "Analysis of the experience of functional planning organization of rural areas in foreign countries", the experience of different countries (Great Britain, European countries, China) in the functional planning organization of rural areas is considered, key factors for the successful development of rural areas are identified: comprehensive planning, sustainability, transport accessibility and consideration of social aspects, effective strategies and approaches that can be adapted to Ukrainian conditions, taking into account local characteristics and needs, are identified.

The second section "Methodology of research of effective functional planning organization of rural areas in the suburban area of Kyiv" considers the methodological principles of the study, justifies the choice of research methods, determines the object, subject, goal and objectives of the study, and also describes the course of the study.

Subsection 2.1. "Methodological principles of research into the problems of functional planning organization of rural areas" theoretical approaches to the study of rural areas are considered, the need for a comprehensive approach to the study of the functional planning organization of rural areas is substantiated. The fundamental concepts, research and urban planning documents that should constitute a methodological and practical basis for the functional planning organization of rural areas in the suburban zone are identified.

In subsection 2.2. "General and special methodology for the study of the principles of functional planning organization of rural areas in the suburban zone of Kyiv" the application of a complex of research methods is described and justified, including analysis of literary sources, historical analysis, statistical analysis, cartographic analysis, GIS analysis and modeling, which are used to achieve the set goal.

In subsection 2.3. "Diagnostics of the current state of rural areas in the suburban zone of Kyiv" considered the problem of establishing the suburban zone of Kyiv, in particular, the problem of the uncertainty of the boundaries of the Kyiv suburban zone today. It proposed to clarify the boundaries of the Kyiv suburban zone defined in 2011 and to include new territories in the suburban zone in accordance with the boundaries of territorial communities. A SWOT analysis of individual territorial communities included in the suburban zone was conducted.

In subsection 2.4. "Typology of rural areas in the suburban zone of Kyiv" the problem of classifying rural areas was analyzed, the model of suburban zone belts was clarified and improved, and on its basis a model of suburban rural areas' remoteness was proposed, the main factors influencing the functional and planning organization of rural areas in the suburban zone were identified, and a classification of rural areas according to various criteria was proposed.

The third section "Measures to increase the efficiency of the functional and planning organization of rural territories in the suburban area of Kyiv" proposes the principles of effective functional planning organization, develops a functional planning model of rural areas in the suburban zone of Kyiv using GIS technologies, and also provides recommendations for implementing this model in practice.

Subsection 3.1. "Principles of functional planning organization of rural areas" examines the main principles that must be taken into account in the functional planning organization of rural areas in suburban areas, such as sustainable development, environmental safety, social justice, and economic efficiency, and justifies their importance for ensuring the harmonious coexistence of the city and the countryside.

Subsection 3.2. "Models of functional planning organization of rural areas of the suburban zone of Kyiv" proposes a functional planning model of rural areas of the suburban zone of Kyiv, developed using GIS technologies, which takes into account the specifics of the region and provides a comprehensive approach to planning, describes the main stages of model development and its functional capabilities. As part of the development of the model, special attention is paid to project proposals for specific rural areas, such as the villages of Pirnove and Rovzhi, taking into account their individual needs and development potential.

Subsection 3.3. "Recommendations for the implementation of GIS technologies in the functional planning organization of rural areas" provides detailed recommendations for the practical application of the developed functional planning model, emphasizing the need for an integrated approach, active community participation and adaptability to changing conditions, considers key aspects of implementation, including organizational measures (creation of coordination bodies, distribution of powers, involvement of stakeholders), financial mechanisms (budget planning, attraction of investments, economic incentives) and legal support (development of regulatory and legal acts, regulation of land use, ensuring legality), proposes mechanisms for monitoring and assessing the effectiveness of the model implementation, including the definition of key indicators, data collection, analysis of results and adjustment of strategies, emphasizes the importance of the model's flexibility and adaptability for the successful implementation of the set goals.

Keywords: rural areas, suburban area, functional planning organization, sustainable development, GIS technologies, modeling, zoning, planning principles, implementation recommendations.